

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **АНДРІЮЩЕНКО ТЕТЯНИ ГЕОРГІЇВНИ**
«Організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу у
фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку», представлену
до разової спеціалізованої вченої ради Придніпровської державної
академії фізичної культури і спорту для захисту на здобуття наукового
ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за
спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи. У дисертаційній роботі Андрющенко Т.Г. представлені обґрунтування і перевірка ефективності організаційно-методичних умов використання засобів скіпінгу у фізичному вихованні старших школярів для покращення їх фізичного стану.

На сучасному етапі розвитку країни питання щодо здоров'я учнівської молоді посіли значне місце серед низки проблем, які спіткали наше суспільство. В дослідженнях багатьох науковців вказується, що до закінчення закладів загальної середньої освіти здоровими залишаються лише 20% старшокласників. Це пов'язано з тим, що уроки фізичної культури не компенсують в достатній мірі необхідний для дитячого організму об'єм рухової активності; старшокласники не зацікавлені змістом уроку фізичної культури і не мають мотивації до самостійним заняттям фізичним вихованням або у відвідуванні оздоровчих занять і спортивних секцій.

Перспективним напрямом у вирішенні цієї проблеми є використання у процесі фізичного виховання школярів старших класів фітнес-технологій і сучасних видів рухової активності до яких належить скіпінг або роуп-скіпінг – стрибки з короткою та довгою скакалками, поєднання стрибків у комбінації. Заняття скіпінгом позитивно впливають на функціональні можливості організму та сприяють розвитку фізичних якостей, зокрема, силових, швидко-силових, координаційних здібностей, витривалості. Цей вид рухової діяльності дає можливість доволіно дозувати навантаження залежно

від індивідуальних особливостей тих, хто займається; потребує наявності невибагливого інвентарю; не складний в засвоєні техніки виконання вправ.

Мета дослідження – науково обґрунтувати організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу в урочних формах занять з учнями 10-11 класів закладів загальної середньої освіти для підвищення рівня їх фізичного стану.

Зв'язок роботи з науковими планами та темами. Дисертаційну роботу розпочато згідно плану науково-дослідної роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за темою «Теоретико-методичні основи застосування інформаційних, медико-біологічних і педагогічних технологій для реалізації індивідуального фізичного, інтелектуального і духовного потенціалу та формування здорового способу життя» на 2017 – 2018 рр. (номер державної реєстрації 0117U000650), за темою «Теоретико-методичні основи застосування технологій інтегральної спрямованості для самовдосконалення, гармонійного фізичного, інтелектуального і духовного розвитку та формування здорового способу життя людей різних вікових і соціальних груп, в тому числі – спортсменів і людей з особливими потребами» на 2019 – 2020 рр. (номер державної реєстрації 0119U100616)».

Дисертаційну роботу продовжено та закінчено згідно тематичного плану науково-дослідної роботи Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту за темою «Наукове обґрунтування оздоровчо-рекреаційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» на 2021 – 2025 рр. (номер державної реєстрації 0121U108320).

Особистий внесок здобувача полягає у розробці та впровадженні програми занять скіпінгом, зокрема варіативного модуля «Скіпінг», у фізичне виховання учнів старшого шкільного віку.

Наукова новизна дисертаційної роботи. Дисертанткою вперше теоретично обґрунтовано структуру та зміст програми занять із використанням засобів скіпінгу на уроках фізичної культури для учнів

старшого шкільного віку з урахуванням їх мотиваційних пріоритетів, яка містить мету, завдання, принципи, зміст, методи та критерії ефективності. Визначено організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу в процесі фізичного виховання старших школярів, що містять в собі чотири блоки: організаційний (урахування інтересу учнів до засобів скіпінгу, аналіз мотивів та потреб школярів у фізкультурно-оздоровчій діяльності для індивідуалізації навчання, наявність належного матеріально-технічного та кадрового забезпечення: правильно підібраний інвентар та обладнання, достатність простору для проведення занять, компетентний вчитель, який володіє методикою викладання стрибкових вправ); діагностичний (визначення вихідного рівня фізичного стану за допомогою оцінки антропометричних, функціональних показників, фізичної підготовленості, рівня фізичного здоров'я); програмно-методичний (програма занять із використанням засобів скіпінгу в урочних формах занять, комплексний підхід у виборі засобів та методів навчання елементам скіпінгу для вирішення освітніх, оздоровчих та виховних завдань; раціональна побудова та диференціація змісту навчального матеріалу з урахуванням ступеня складності вправ; підбір спеціальних вправ скіпінгу для розвитку фізичних якостей учнів; вибір оптимальної величини фізичного навантаження для досягнення оздоровчого ефекту; активізація самостійної роботи учнів через систему домашніх завдань; створення умов для продуктивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу); контрольний (визначення адекватності педагогічного впливу з використанням різних видів контролю – попереднього, оперативного, підсумкового). На основі обґрунтування програми занять з використанням засобів скіпінгу розроблено варіативний модуль «Скіпінг» для навчальної програми з фізичної культури для учнів 10 – 11 класів, який містить такі розділи: пояснювальна записка, зміст навчального матеріалу, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, орієнтовні навчальні нормативи. Визначено позитивний вплив засобів скіпінгу в урочних формах занять на показники фізичного стану старших школярів, що полягає у покращенні функціональних показників,

фізичної підготовленості, соматичного здоров'я.

У результаті проведених досліджень доповнено дані про особливості морфофункціонального стану, фізичної підготовленості та стану здоров'я учнів 16 – 17 років; розширено уявлення про факторну структуру фізичного стану школярів 16 – 17 років та співвідношення засобів цілеспрямованого впливу на функціональні показники, розвиток фізичних якостей та фізичне здоров'я юнаків і дівчат.

Завдяки проведеному дослідженню дістали подальшого розвитку положення про доцільність використання сучасних видів рухової активності у фізичному вихованні старших школярів.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні програми занять із використанням засобів скіпінгу в уроки фізичної культури для учнів старшого шкільного віку, що сприяло підвищенню рівня їх функціонального стану, фізичної підготовленості та стану здоров'я.

Результати дослідження можуть використовуватися для вдосконалення процесу фізичної підготовки учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Результати дослідження впроваджено у практику фізичного виховання КЗ «Ліцей №23», КЗ «Ліцей №19» Кам'янської міської ради (м. Кам'янське Дніпропетровської області). Матеріали дисертації впроваджено в освітній процес підготовки здобувачів вищої освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти», Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, Кам'янського фахового коледжу фізичного виховання.

Ступінь обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Достовірність отриманих результатів в достатній мірі обґрунтовано методологічними та методичними підходами, забезпечується достатнім за обсягом та репрезентативним емпіричним матеріалом, супроводжується адекватним статистичним аналізом,

що дозволяє результати дослідження, наукові положення, висновки і рекомендації вважати достовірними і науково обґрунтованими. Етапи дослідження викладено логічно і послідовно. Обрані інформативні методи відповідають поставленій меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Висновки логічно витікають зі змісту дисертації і підтверджуються результатами дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень

Дисертаційна робота складається з анотації, списку публікацій автора, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 250 сторінок. Робота містить 37 таблиць та 5 рисунків. Список використаних джерел включає 301 найменування.

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено завдання та мету – науково обґрунтувати організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу в урочних формах занять з учнями 10 -11 класів закладів загальної середньої освіти для підвищення рівня їх фізичного стану, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, визначено методи дослідження, наукову новизну, практичну значущість одержаних результатів і особистий внесок автора. Висвітлено апробацію результатів дослідження та кількість публікацій за темою дисертації.

У **першому розділі «Сучасний стан і тенденції розвитку системи фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти»** дисертанткою проведено ретельний аналіз наукової літератури щодо визначення проблематики таких питань, як: програмно-нормативного забезпечення, мети та завдань фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти України; особливості психофізичного розвитку юнаків і дівчат старшого шкільного віку; інноваційних підходів у фізичному вихованні школярів; застосування скіпінгу як інноваційного засобу у фізичному вихованні школярів.

Тетяна Андрющенко звертає увагу на те, що одним з шляхів підвищення ефективності системи фізичного виховання в закладах освіти є широке

впровадження різноманітних інноваційних технологій та нових науково обґрунтованих методик, що спрямовані на залучення старшокласників до цінностей фізичної культури на основі урахування їх мотивів, інтересів та потреб. Виявом цього може бути розробка і використання інноваційних варіативних модулів з урахуванням реалій організації освітнього і виховного процесів в закладі загальної середньої освіти з метою вирішення завдань фізичного виховання.

У той же час, впровадження інноваційних технологій у процес фізичного виховання в школі є обмеженим. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває пошук інноваційних підходів у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку, які задовольнятимуть фізкультурно-спортивні інтереси учнів, сприятимуть розвитку фізичних здібностей, покращенню функціональних можливостей їх організму, підвищенню обсягів рухової активності.

Таким потужним інноваційним засобом може бути впровадження у фізичне виховання сучасного закладу загальної середньої освіти скіпінгу - популярного виду рухової активності аеробного спрямування. Використання скіпінгу на уроках фізичної культури в школі надає їм нового емоційного забарвлення, сприяє їх поживленню, підвищує інтерес учнів до занять.

Скіпінг – засіб рухової активності, до якого входять традиційні стрибки зі скакалкою та їх поєднання, акробатичні елементи, танцювальні елементи з однією чи двома скакалками, які виконують індивідуально або в групах. Скіпінг розвиває фізичні можливості: формує правильну поставу, розвиває почуття рівноваги та координацію рухів; дозволяє ефективно опрацьовувати різні м'язові групи (литкові м'язи, плечовий пояс, м'язи рук та черевного пресу); розвиває витривалість, спритність, гнучкість; зміцнює кістково-м'язову, серцево-судинну та дихальну системи організму. Регулярне, планомірне навантаження на стопи при правильному м'якому приземленні є якісною профілактикою плоскостопості.

Авторка зазначає, що на сьогоднішній день не розроблено науково обґрунтованих підходів щодо використання засобів скіпінгу на уроках

фізичної культури з учнями старшого шкільного віку. Спостерігаються лише епізодичні включення вправ зі скакалкою, які використовуються для розвитку швидкісно-силових здібностей. Отже, дослідження організаційно-методичних умов впровадження скіпінгу у фізичне виховання старшокласників є актуальним. Детальний аналіз наукової літератури став підґрунтям для розроблення структури та змісту програми занять з використанням засобів скіпінгу у фізичному вихованні старших школярів та дозволив обґрунтувати ефективність організаційно-методичних умов реалізації програми з використанням засобів скіпінгу в процесі урочних занять з фізичної культури з учнями 10-11 класів.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» представлено опис організації і методів дослідження. Об'єм проведених досліджень та сучасні методи дослідження, які підібрані дисертанткою дозволяють підтвердити достовірність отриманих результатів. Методи, які наведені в дисертаційній роботі - є валідними. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження автором використовувались методи теоретичного (теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури й документальних матеріалів) та емпіричного (методи оцінки фізичного здоров'я, методи визначення функціонального стану організму, анкетування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики) рівнів.

У констатувальному експерименті взяли участь 145 учнів 10 – 11 класів, з яких 70 юнаків і 75 дівчат.

Результати експериментальних досліджень дозволили науково обґрунтувати та розробити варіативний модуль «Скіпінг».

Методи статистичного аналізу, які були використані в роботі, адекватні. Для порівняння показників експериментальної і контрольної груп, а також попередніх і підсумкових показників використовувався параметричний критерій статистичної вірогідності – критерій Стьюдента. З метою виявлення структури взаємозв'язків між перемінними було застосовано методика

факторного аналізу.

У третьому розділі «Особливості фізичного стану та мотивації старшокласників до рухової активності» надано результати констатувального експерименту, який полягав у визначенні фізичного стану юнаків і дівчат 16 – 17 років, дослідженні основних мотивів та інтересів старшокласників до фізкультурно-оздоровчої діяльності, визначенні факторної структури фізичного стану учнів старшого шкільного віку з метою виявлення найбільш значущих показників, які враховуються при побудові процесу фізичного виховання для раціонального розподілу навантаження на заняттях та підбору відповідних засобів.

Аналіз морфофункціонального стану учнів старшого шкільного віку, проведений автором, свідчить про зниження показників дихальної системи у дівчат і юнаків. На підставі дослідження фізичної підготовленості виявлено, що у юнаків на низькому рівні розвинуто - сила верхніх кінцівок, гнучкість та швидкість, у дівчат – сила верхніх кінцівок, гнучкість та спритність. Рівень фізичного здоров'я юнаків і дівчат старшого шкільного віку знаходиться за межами безпечного рівня, причому показники фізичного здоров'я дівчат є значно нижчими, ніж у юнаків.

За результатами дослідження мотивів та інтересів школярів до рухової активності виявлено, що 35,9% юнаків і 32,4% дівчат 10-х класів, 29% юнаків та 29% дівчат 11-х класів займаються спортом у позанавчальний час. Більшість юнаків і дівчат займаються фізичними вправами з метою підвищення спортивного результату і удосконалення форми тіл. Також серед юнаків 11 класів приваляє мотив підвищення фізичної підготовленості і проведення активного відпочинку, а серед дівчат 10 класів – оволодіння новими руховими вміннями і навичками, серед дівчат 11 класів - покращення стану здоров'я і функціональних можливостей організму. Серед видів рухової активності, якими б учні хотіли займатись в закладі загальної середньої освіти, скіпінг отримав найвищий рейтинг як серед юнаків так і серед дівчат 10-11 класів.

У структурі фізичного стану юнаків і дівчат 16 років виокремлено 6

факторів, сума яких пояснює відповідно 85,43% та 86,27% загальної дисперсії перемінних. У факторній структурі фізичного стану юнаків 17 років виявлено 5 факторів, які пояснюють 86,48% загальної дисперсії вибірки, дівчат 17 років - 6 факторів, які, в свою чергу, пояснюють 87,18% загальної дисперсії вибірки.

Отримані в ході констатувального експерименту дані стали підґрунтям для розробки програми занять із використанням засобів скіпінгу для учнів 10 – 11 класів.

У четвертому розділі «Організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку в закладах загальної середньої освіти» обґрунтовано, розроблено та визначено ефективність програми занять із використанням засобів скіпінгу для учнів 10 – 11 класів, структурними елементами якої є: мета, завдання, принципи, зміст, засоби, методи та критерії ефективності.

Програмою передбачається підбір вправ скіпінгу, заснований на рівні володіння учнями стрибковими вправами і пропонується три групи вправ: для початківців, для тих, хто вміє стрибати і для тих, хто володіє технікою виконання стрибків на високому рівні. Вказується на відмінності у програмах занять для юнаків і дівчат, які полягають у дозуванні фізичних навантажень, а також рівнях складності вправ.

Протягом дослідження дисертанткою визначено організаційно-методичні умови реалізації програми занять із використання засобів скіпінгу на уроках фізичної культури для учнів старшого шкільного віку, які містять чотири блоки: організаційний, діагностичний, програмно-методичний контрольний.

Важливим є те, що на основі обґрунтування програми занять із використанням засобів скіпінгу розроблено варіативний модуль «Скіпінг» для навчальної програми з фізичної культури для учнів 10 – 11 класів, який містить такі розділи: пояснювальна записка, зміст навчального матеріалу, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, орієнтовні навчальні нормативи, перелік необхідного обладнання та спеціальної термінології

скіпінга.

Результати проведеного здобувачем формувального експерименту свідчать про статистично значущі зміни ($p < 0,05$ – $p < 0,01$) серед функціональних показників серцево-судинної та дихальної систем, показників фізичної підготовленості учнів – витривалості, сили верхніх кінцівок, швидкісно-силових здібностей, швидкості, спритності та гнучкості.

Результати формуючого експерименту дозволяють зробити висновок, що запропонована програма занять із використанням засобів скіпінгу для учнів 10 – 11 класів є ефективною при використанні у навчальному процесі.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлені підсумки дисертаційної роботи. Дисертантом отримано дані трьох рівнів новизни: ті, які підтвердили, доповнили і розширили наявні, які набули подальшого розвитку та нові наукові дані. Аналіз отриманих статистичних даних засвідчує ефективність використання засобів скіпінгу на уроках фізичної культури для покращення фізичного стану учнів старшого шкільного віку.

Висновки дисертаційної роботи в стислій формі надають основні наукові та практичні результати, отримані у процесі дослідження, та в повній мірі відповідають меті та завданням дослідження, є обґрунтованими та достовірними.

Роботу завершують практичні рекомендації, додатки та список використаних джерел. Матеріал дисертації викладено послідовно, стиль викладення науковий, чіткий і лаконічний, що забезпечує доступність його сприйняття та використання.

Основні положення дисертації представлено на Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2018); Міжнародних науково-практичних конференціях: «Залучення учнів до здорового способу життя та популяризація варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури через Всеукраїнський проект «JuniorZ»» (Луцьк, 2019); «Physical culture and sports in the educational space: innovations and

development prospects» (Влоцлавек, 2021); «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (Чернівці, 2021); «Фізична активність і якість життя людини» (Луцьк, 2021); «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2023); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасний стан психологічного забезпечення професійної діяльності сил охорони правопорядку» (Харків, 2017); «Проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту» (Полтава, 2018); «Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і здоров'я людини» (Полтава, 2020); Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та фізичного виховання» (Полтава, 2020).

Повнота викладення матеріалів дисертаційної роботи у наукових публікаціях. За результатами досліджень, які викладені у дисертаційній роботі, опубліковано 11 наукових праць, з яких: 1 – у науковому виданні, яке входить до наукометричної бази Web of Science, 4 – у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 6 – апробаційного характеру. Опубліковані праці в повній мірі висвітлюють матеріали дисертаційної роботи.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. У тексті дисертації та наукових публікацій **Андрющенко Т.Г.** відсутні порушення академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Андрющенко Т.Г. за темою «Організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку», слід зауважити, що автору не вдалося уникнути певних недоліків у роботі, які переважно носять дискусійний характер:

1. У підрозділі 3.2 дисертант визначає фактори, що спонукають учнів 10 – 11 класів займатись фізичними вправами; приводить результати опитування щодо форм занять, яким віддають перевагу старшокласники; визначає основні причини, які заважають учням займатись фізичною культурою і спортом;

аналізує відповіді на питання щодо проведення вільного від навчання часу юнаків і дівчат 16-17 років. Результати у тексті роботи надано у великій кількості цифрового матеріалу, що ускладнює його сприймання. На нашу думку, для кращого сприймання наданої інформації, доцільно додати до описаного матеріалу таблиці або графіки.

2. На нашу думку, потребує корекції назва таблиці 3.9. Можливо було б доцільно замінити назву таблиці з «Мета занять фізичними вправами старшокласників, %» на «Результати опитування старшокласників, щодо основної мети занять фізичними вправами, %».

3. У тексті роботи зустрічаються поодинокі стилістичні та орфографічні помилки.

Наведені зауваження не мають принципового значення та не знижують рівень наукових, методичних і практичних здобутків здобувача.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація **Андрющенко Т.Г. «Організаційно-методичні умови використання засобів скіпінгу у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку»** подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності **017 Фізична культура і спорт**, є цілісним і завершеним науковим дослідженням, має наукову новизну, містить нове рішення актуальної наукової задачі, характеризується практичною цінністю, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи. про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор **Андрющенко Тетяна Георгіївна** заслуговує

присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент

доцент кафедри теорії і методики
фізичного виховання

Придніпровської державної академії

фізичної культури і спорту,

к.фіз.вих., доцент

Оксана ДЕМІДОВА

Підпис Демідової О.М. засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Наталія ДЕМ'ЯНОВА

Проректор з наукової діяльності

Наталія МОСКАЛЕНКО